

**Recenzja dorobku artystycznego i pedagogicznego w postępowaniu o nadanie stopnia
doktora habilitowanego dr Agnieszce Przepiórskiej-Frankiewicz w dziedzinie sztuki,
w dyscyplinie sztuki filmowe i teatralne**

Dr Agnieszka Przepiórska-Frankiewicz na stałe wpisała się w kanon współczesnego teatru nie tylko jako aktorka, ale także jako twórczyni, nietuzinkowa osobowość sceniczna, która zrewolucjonizowała formułę monodramu w Polsce. Burzliwy początek jej kariery – pełen trudności i zawodowych wyzwań – stanowi wymowny dowód niezłomnej determinacji i pasji, które zaprowadziły ją na szczyt i sprawiły, że uznawana jest za jedną z najbardziej intrygujących postaci polskiej sceny teatralnej. Jej twórczość łączy w sobie mistrzostwo aktorskie z głęboką wrażliwością na kwestie społeczne, kulturowe i biograficzne.

Ścieżka zawodowa dr Agnieszki Przepiórskiej-Frankiewicz rozpoczęła się od nieprzewidzianego zwrotu, która zaważył na jej losach. W warszawskiej Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej (PWST) powiedziano aktorce, że jej szyja pozostaje w nieharmonijnych proporcjach względem głowy, co w konsekwencji doprowadziło do skreślenia habilitantki z listy studentów. Aż trudno uwierzyć, że niegdyś takie charakterystyczności w fizjonomii mogły stanowić przyczynę wykluczenia. Po latach dr Przepiórska wspomina w jednym z wywiadów: „Byłam zaskoczona, że moje ciało nie pasowało do tego, co było wtedy oczekiwane. Tam, gdzie dziś bym powiedziała, że jest wolność, wtedy czułam tylko odrzucenie” (*Wysokie Obcasy*, 2014). Mimo napotkanych przeciwności artystka postanowiła się nie poddawać i podjęła naukę na wydziale aktorskim w Państwowej Wyższej Szkole Sztuki Teatralnej i Filmowej w Sankt Petersburgu. Ukończenie tamtejszej uczelni pozwoliło jej na rozwój artystyczny w szerszym, międzynarodowym kontekście i wprowadziło na drogę artystycznej niezależności.

Po zakończeniu edukacji artystka powróciła do Polski, gdzie nie było jej łatwo odnaleźć swojego miejsca w przestrzeni teatru instytucjonalnego. Nie poddała się jednak, postanowiła rozwinąć niezależną działalność artystyczną. Decyzja ta była efektem wewnętrznej potrzeby wolności twórczej. Związana z formacją Pożar w Burdelu Michała Walczaka, a później z innymi offowymi scenami miała okazję rozwijać swój talent w pełnej swobodzie artystycznej. Była integralną częścią uniwersum Pożaru w Burdelu. Jako Dzika Agnes, HGW czy Samotna Matka błyskawicznie zyskała na popularności wśród zarówno warszawskiej, jak i ogólnopolskiej publiczności. Praca w nurcie offowym była dla niej przestrzenią do wyrażania siebie, a także do

zbudowania silnej, bezpośredniej i nieskrępowanej więzi z odbiorcami. Jednak to w monodramach odnalazła swoje prawdziwe powołanie, łącząc intensywność emocji z głębokim zanurzeniem w psychologii postaci. Krytycy zauważają, że: „Przepiórska czuje się w monodramie znakomicie. Wypełnia sobą całą scenę, odtwarza kolejne postaci, dając im inny tembr głosu, mimikę i choreografię” (Paulina Rejter, *Wysokie Obcasy*, 12.10.2020 rok).

Mimo początkowego odrzucenia przez teatr instytucjonalny dzięki swej pracowitości i determinacji dr Agnieszka Przepiórska-Frankiewicz na przestrzeni lat nawiązała współpracę z wieloma cenionymi teatrami w kraju. Od 2006 do 2008 roku była związana z Teatrem Dramatycznym im. Jerzego Szaniawskiego w Wałbrzychu, a od 2021 roku należy do zespołu Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie. Występowała również w: Teatrze Śląskim im. Stanisława Wyspiańskiego w Katowicach, Teatrze Łaźnia Nowa w Krakowie, Teatrze Polskim w Bielsku-Białej, Teatrze Współczesnym w Szczecinie czy Teatrze Powszechnym im. Zygmunta Hübnera w Warszawie.

Niezależność i samodzielność artystyczna dr Agnieszki Przepiórskiej-Frankiewicz znalazły swoje wyraziste odbicie w monodramach. To właśnie w tej formie aktorka odkryła prawdziwą wolność, pozwalając sobie na pełną ekspresję zarówno emocjonalną, jak i intelektualną. Monodramy Przepiórskiej stały się synonimem precyzyjnie utkanego portretu biograficznego, w którym aktorka łączy elementy dramatu, dokumentu i sztuki opowiadania. W swoich spektaklach: „Tato nie wraca”, „I będę święta”, „Nazywam się Anna Walentynowicz”, „Simona K. Wołająca na puszczy”, „Ginczanka. Przepis na prostotę życia” oraz „W maju się nie umiera. Historia Barbary Sadowskiej” czy „Ocalone” – habilitantka tworzy postaci, które przez własne doświadczenia życiowe i historię odkrywają niezwykle potężny potencjał do artystycznego przeżycia. Role w monodramach artystki przenoszą widza w głębsze, mniej oczywiste obszary osobowości bohaterów.

Intensywność i dynamika działań dr Agnieszki Przepiórskiej-Frankiewicz były niejednokrotnie zauważane, a także doceniane przez środowisko teatralne. Otrzymała prestiżowe nagrody, m.in: nagrodę aktorską za rolę w „I będę święta” na Festiwalu Dramaturgii Współczesnej „Rzeczywistość Przedstawiona” w 2012 roku, nagrodę za kreację w spektaklu „Tato nie wraca” na 20. Ogólnopolskim Konkursie na Wystawienie Polskiej Sztuki Współczesnej 2014 roku, wyróżnienie aktorskie za rolę w „Ginczanka. Przepis na prostotę życia” na Kaliskich Spotkaniach Teatralnych w 2021 roku, Nagrodę im. Aleksandra Zelwerowicza za wkład w rozwój monodramu biograficznego, za rolę Barbary Sadowskiej w spektaklu „W maju się nie umiera. Historia Barbary Sadowskiej” w 2023 roku.

W swoim autoreferacie dr Agnieszka Przepiórska-Frankiewicz nie tylko przedstawia sylwetkę artystyczną, ale także dzieli się swoją filozofią twórczą, która wykracza poza granice konwencjonalnych ram teatru. W chwilami intymnej opowieści Przepiórska odsłania przed nami wybrane wątki swojej drogi zawodowej, które nie ograniczają się do zapisu faktów, ale stają się głęboką refleksją nad sensem sztuki, rolą aktora w społeczeństwie i zbiorowej kulturze. Autoreferat Przepiórskiej stanowi nie tylko świetny materiał do analizy, ale także podstawę do zrozumienia samej artystki – jej pragnienia autentyczności i wolności, które na stałe wpisały się w monodramy twórczyni.

Jednym z największych walorów autoreferatu jest sama narracja habilitantki, która nie boi się mówić o swoich porażkach, trudnościach czy momentach zwątpienia. Przepiórska przyznaje, że jej ścieżka zawodowa była naznaczona wieloma trudnymi decyzjami i niepowodzeniami, które jednak okazały się kamieniami milowymi na drodze do osiągnięcia artystycznej niezależności, podstawą do samostanowienia. To, co wyróżnia ten autoreferat spośród innych, to umiejętność balansowania pomiędzy osobistym doświadczeniem a głęboką refleksją na temat zawodu aktora, roli teatru we współczesnym świecie.

Habilitantka szczególnie podkreśla, jak ważna pozostaje dla niej wolność artystyczna, którą odnalazła na swej zawodowej drodze dzięki monodramom. To w tej formie teatralnej czuła, że może oddać się pełni wyrazu bez żadnych ograniczeń. Jej pragnienie niezależności od instytucji teatralnych nabrało charakteru manifestu. Autoreferat staje się przestrzenią do wyartykułowania osobistego buntu, ale również głębokiego szacunku do teatru jako medium, teatru otwierającego możliwość dotarcia do widza na wysoko emocjonalnym poziomie komunikacji.

Dwie z czterech ról zgłoszonych przez dr Agnieszkę Przepiórską-Frankiewicz jako dzieło przewodnie niniejszego postępowania habilitacyjnego, stanowią role w monodramach. Znamienitą ich cechą jest konsekwentnie realizowana strategia twórcza, w której fundamentalne znaczenie mają biografie postaci historycznych, analizowane zarówno jako źródła inspiracji artystycznej, jak i narzędzia autorefleksji egzystencjalnej. Szczególnie interesujące wydaje się połączenie psychologicznego pogłębienia roli z perspektywą społeczno-polityczną. Aktorka bowiem deklaruje, że kluczową metodą pracy nad postacią jest identyfikacja punktu zwrotnego, determinującego trajektorię życia bohaterki.

Spektakl „W maju się nie umiera...” autorstwa Piotra Rowickiego, w reż. Anny Gryszkówny, jawi się jako kulminacja tej strategii. Habilitantka podejmuje tu udaną próbę wcielenia się w postać Barbary Sadowskiej – matki Grzegorza Przemyska – jednocześnie jednostkową i symboliczną, zakorzenioną w historycznym konkrecie, lecz niosącą uniwersalny przekaz. Habilitantka – inspirowana koncepcją Marii Janion – przekształca osobisty dramat Barbary Sadowskiej w mit

współczesny. W strukturze roli płynnie zmienia perspektywę: od wewnętrznego przeżycia po metanarrację – co stanowi dowód nie tylko zaawansowanego warsztatu aktorskiego, ale także, a może przede wszystkim, głębokiego filozoficznego namysłu nad rolą artysty w rekonstruowaniu historycznych wydarzeń. Sposób interpretacji, podejścia do pracy nad rolą w spektaklu „W maju się nie umiera...” świadczy o głębokim zrozumieniu funkcji sztuki jako medium pamięci kulturowej oraz narzędzia transformacji indywidualnej i zbiorowej. Rola Barbary Sadowskiej w ujęciu Przepiórskiej łączy erudycję z autentyzmem doświadczenia scenicznego, wpisując się w najnowsze tendencje teatru zaangażowanego na granicy performance’u biograficznego. Aktorka nie tylko interpretuje historię – ona ją współtworzy i ożywia w procesie cielesnego i duchowego zaangażowania.

Drugim monodramem, jaki opisuje dr Agnieszka Przepiórska-Frankiewicz w autoreferacie, są „Ocalone” autorstwa Piotra Rowickiego, w reż. Mai Kleczewskiej (premiera 30 września 2024 roku w Domu Spotkań z Historią). Stanowi on jedno z ważniejszych wydarzeń teatralnych ostatnich lat – nie tylko jako dzieło artystyczne, ale przede wszystkim jako głęboko humanistyczny projekt „odzyskiwania” kobiet, których doświadczenia przemocy zostały na długo wyparte z oficjalnego nurtu pamięci zbiorowej.

Spektakl „Ocalone” jest dramatycznym studium traumy wojennej, eksplorującym temat przemocy seksualnej wobec kobiet w czasie konfliktów zbrojnych – zagadnienie przez dekady marginalizowane zarówno w dyskursie historycznym, jak i teatralnym. Poprzez fikcyjną, lecz głęboko zakorzenioną w faktografii postać Ireny K., Agnieszka Przepiórska i reżyserka Maja Kleczewska stworzyły archetyp ocalonej – bohaterki osadzonej na styku historii i pamięci, prawdy i niedopowiedzenia, przeszłości i teraźniejszości. Irena K., jako figura utkana z fragmentarycznych świadectw kobiet więzionych w Zieleniaku w 1944 roku, staje się nośnikiem wielu głosów – skrzywdzonych, przemilczanych, ale niezapomnianych.

Niemale artystyczne osiągnięcie spektaklu to sposób ujęcia postaci w dwóch planach czasowych – jako 14-letniej dziewczynki oraz 94-letniej staruszki. Przepiórska dokonuje tu niezwykle wymagającej rekonstrukcji zarówno psychicznej, jak i cielesnej, cofając się w czasie nie tylko fizycznie, ale – co znacznie trudniejsze – emocjonalnie czy nawet egzystencjalnie. Zrezygnowanie z klasycznych technik aktorskich na rzecz „zanurzenia w podświadomości” postaci przynosi efekt porażający. Jej nieciągłość świadomości, brak linearnej wiedzy o kolejnych scenach nadaje całemu spektaklowi aurę snu, majaku, niedookreślenia – stając się metaforą pamięci ofiar przemocy, dla których trauma nie układa się w ciągłość, lecz pozostaje poszarpanym archiwum ciała i umysłu.

„Ocalone” to nie tylko teatr – to rytuał przywracania obecności. To również gest etyczny wobec przeszłości, który redefiniuje rolę aktora jako medium pamięci i empatii. Dr Agnieszka Przepiórska – poprzez swoje zaangażowanie, precyzję psychologiczną, odwagę w sięganiu po tematy tabu – potwierdza swój status ekspertki teatru zaangażowanego w Polsce.

Kolejne role zgłoszone przez dr Agnieszkę Przepiórską-Frankiewicz w niniejszym postępowaniu habilitacyjnym stanowią kluczowe w ostatnich latach jej działalności doświadczenia aktorskie. Obydwie kreacje: Teodory w spektaklu „Proszę Państwa, Wyspiański umiera” w reż. Agaty Dudy-Gracz oraz Racheli w „Weselu” Stanisława Wyspiańskiego w inscenizacji Mai Kleczewskiej zrealizowane zostały na deskach Teatru im. Juliusza Słowackiego w Krakowie. Role te eksponują niezwykle zakres aktorskich możliwości Przepiórskiej i ukazują jej mistrzowską elastyczność w dostosowywaniu się do odmiennych koncepcji reżyserskich.

Rola Teodory, kobiety z marginesu społecznego, została przez habilitantkę zbudowana z imponującą pieczołowitością. Aktorka konstruuje tę postać w duchu „teatru totalnego” Dudy-Gracz, opierając się na metodach głęboko immersyjnych: improwizacji, introspekcji i budowaniu wewnętrznej biografii. Cechą wyróżniającą tę kreację jest intensywne utożsamienie się z fizycznością i psychiką postaci – Przepiórska „wchodzi” w Teodorę całkowicie, tworząc rolę brutalnie autentyczną, a zarazem empatyczną. Choć habilitantka w spektaklu wciela się łącznie w trzy różne postaci – obok Teodory także w Helenkę i Siemaszkową – to właśnie Teodora najmocniej zapada w pamięć odbiorców.

Z kolei Rachelę w „Weselu” Kleczewskiej to rola o zupełnie innym charakterze – oparta na aktorskiej wewnętrznej wolności, ale także na radykalnej odpowiedzialności za każdy gest, słowo i emocję. Przepiórska stwarza na scenie Rachelę jako medium między światami, kobietę obdarzoną wizją nadchodzącej zagłady. Jej kreacja jest mocno zanurzona w wymiarze symbolicznym i historycznym, a aktorka odważnie przenosi osobiste doświadczenie (żydowskie korzenie, swą podróż do Auschwitz) na scenę, nadając postaci głęboki wymiar etyczny i egzystencjalny. Złożoność tej interpretacji świadczy o wysokim poziomie świadomości artystycznej.

Dr Agnieszka Przepiórska-Frankiewicz jako wykładowczyni na Wydziale Teatru Tańca w Bytomiu Akademii Sztuk Teatralnych im. Stanisława Wyspiańskiego w Krakowie prezentuje imponującą, nowatorską koncepcję dydaktyki aktorskiej. Jej praca pedagogiczna wyróżnia się głębokim osadzeniem w doświadczeniu praktycznym oraz wyjątkową empatią wobec studentów. Przepiórska proponuje autorską metodę Act & Flow, integrującą techniki aktorskie z elementami medytacji, pracy z ciałem, oddechem oraz komunikacją empatyczną – co w dziedzinie kształcenia artystycznego stanowi podejście oryginalne i potrzebne.

Szczególną uwagę zwraca dbałość dr Agnieszki Przepiórskiej-Frankiewicz o bezpieczeństwo psychiczne studentów. Świadomość potencjalnych zagrożeń emocjonalnych w pracy z materiałem scenicznym i umiejętność ich neutralizowania poprzez techniki oparte na teorii poliwalnej oraz wykorzystanie narzędzi z zakresu samoświadomości emocjonalnej świadczą o wysokim poziomie etycznym i pedagogicznym jej praktyki.

Metoda habilitantki w pracy ze studentami nie tylko rozwija kompetencje aktorskie, ale równocześnie wzmacnia sprawczość studentów, wspierając ich w budowaniu odporności psychicznej, poczucia autonomii i odpowiedzialności. Szczególnie cenne jest dostrzeżenie zmieniających się potrzeb młodych ludzi – studentów, którzy poszukują edukacji opartej na relacji, zrozumieniu i dialogu.

Dr Agnieszka Przepiórska-Frankiewicz to artystka, której kariera jest przykładem niezłomności w dążeniu do twórczej wolności i niezależności. Jej prace, szczególnie monodramy, są głębokim wglądem w psychologię postaci, pełnym emocji, wnikliwością i autentycznością. Dzięki swojej odwadze oraz wytrwałości w tworzeniu własnych projektów dr Agnieszka Przepiórska-Frankiewicz stała się jednym z najwyraźniej zdefiniowanych głosów w polskim teatrze. Ten głos jest doceniany i podziwiany. Jej nazwisko niejednokrotnie pojawiało się w rozmaitych rankingach i podsumowaniach sezonów m.in. Jacka Wakara czy Jacka Sieradzkiego. W 2023 roku znalazła się na liście 100 Najbardziej Wpływowych Kobiet czasopisma „Forbes Women Polska”, a także otrzymała nominację do tytułu Superbohaterki „Wysokich Obcasów”. Swoje niezwykle bogate, okraszone sukcesami doświadczenia artystyczne potrafi mądrze wykorzystać w pracy ze studentami. Dydaktyka dr Agnieszki Przepiórskiej bowiem to przykład twórczej syntezy, rzetelnej wiedzy aktorskiej i humanistycznej refleksji nad kondycją człowieka – zarówno artysty, jak i ucznia. To podejście, które można uznać za modelowe w zakresie nowoczesnej pedagogiki artystycznej.

Konkluzja:

Dr Agnieszka Przepiórska-Frankiewicz to artystka, która nie tylko kształtuje współczesny teatr, ale i nieustannie poszukuje nowych ścieżek twórczych zarówno w pracy artystycznej, jak i dydaktycznej. Wartość jej dorobku polega przede wszystkim na zdolności do wprowadzania sztuki w przestrzeń społeczną, kulturową i filozoficzną, gdzie staje się ona narzędziem do budowania mostów między ludźmi, a także między przeszłością a teraźniejszością. Dlatego z ogromną radością, na mocy art. 219 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, wnioskuję o nadanie dr Agnieszce Przepiórskiej-Frankiewicz stopnia doktora habilitowanego.